ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Администрација: Кнез Михаилова, 46/I. | Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ | Београд, 15 октобра 1927. БРОЈ 18 — ГОДИНА VIII. | Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЈЕР | Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60. — Примерак 2 динара.

НАШИ ЗБОРОВИ.

»Алианса Женских Покрета« предложила је својим члановима да одрже приликом отварања новоизабране Народне Скупштине манифестационе зборове за женско право гласа. Сви Покрети одазвали су се и одржали 9 октобра зборове.

Београдски »Женски Покрет«, у спорazуму са изврштим органом Алиансе, одложио је манифестацију за неко време. Разлог одлагања је у томе што Ж. П. у Београду, као наша најстарија феминистичка организација и као организација престонице, жели да „буде његов збор израз свих Женских Покрета. С тога је одлучено да учествују на збору у Београду делегати свих Покрета да би била манифестација што јачег значаја.

»Алианса Женских Покрета« захваљује свима осталим женским организацијама које су се придружиле нашој манифестацији и тиме доказаде да нас веже јединствена воља у борби за политичка права.

Из појединих крајева добили смо следеће извештаје о зборовима:

Љубљана. Наш збор за женско право гласа успео је сјајно. Све женске организације одазвале су се позиву »Женског Покрета« за заједничку манифестацију. Ако помислимо да приређивачи нису имали ни фонда за пропаганду и рекламу, нити су били у стању да обезбеђају женама успех акције у најближој будућности, морамо још више ценити успех збора и узети у обзир огроман ситан рад жена, које су организовале збор. Велика дворана »Меснога Дома« била је препуна, изборни говори и поједине жена достојанствено, што доказује њихову високо политичку зрелост, јер су мирно и пажљиво саслушане говорнице најразличитијих мишљења. Све је здружила једна велика идеја. Чланице социалистичког »Савеза радница« су заједно са чланицама „Женскога Покрета“ лепиле ноћу између петка и суботе по ваши плакате где год су нашле празно место. У радњама је добио свако, ко год је куповао у суботу, у свом пакету и леп позив на збор. На столовима свих кафана су били позиви, и у недељу у јутру су били позиви на збор на свакој клупи у тиволском парку. 5000 летака било је растурених у петак и суботу пред збором. Ово је веома леп почетак и организаторке су показале да се не плаше никаквог рада, и ако није много пријатан и ако нису на њега навикле.

Збор је отворила у три часа поподне *председница „Женскога Покрета“, г-ца Ангела Воде*, која је у своме говору јасно и лепо образложила зашто траже жене право гласа. Навела је разлоге, који су пробудили жену-мајку и самосталну жену да се заједнички боре за ослобођење. Говорница је још нарочито нагласила какав ванредно важан задатак чека жену код решавања питања светског мира. Казала је: „Данас признају већ мушкарци, да ће дефинитивно решити питање светског мира само жене.“

После ње говорила је у име *„Хришћанског женског савеза“ г-ца Цилка Крек.* Она је изнела лепу карактеристику политичке свести католичке жене. Рекла је: »Наша католичка жена је пуна мисли о женском праву гласа, још више, она је и васпитана за њу. Свој говор завршила је речима: »Трезвене, без утопија, ми не радимо за срећу појединаца, него за срећу целога народа.“

Као трећа говорница наступила је *г-ца Аџишкова, представница социалистичких, организованих у „Савезу раденица“.* Она је са гледишта социалистичких начела ванредно лепо изнела, зашто је потребно женп право гласа. Позивала је скупљене жене да неуморно раде на томе да све добијемо право гласа. Казала је: »Све које сте данас овде и које сте присуством на збору показале да се хоћете борити за женско право гласа и тиме против уређења данашњег друштва, постаните агитаторке да нас време не затекне неспремне«.

Сви говори били су примљени са великим одобравањем како од стране жена тако и од стране мушкараца, који су дошли на збор. Збор је био сјајан и речит доказ да су словеначке жене без разлике мишљења за политичку равноправност. Резолуција је била примљена са великим одушевљењем и једногласно.

Напоменути морамо и то да су словеначке новине без разлике партијског обележја писале о збору ванредно симпатично и с пуним разумевањем за велико морално и етичко значење женског покрета. Нарочито признање треба да се ода »Савезу радница« који је организовао и ван Љубљане зборове за женско право гласа и то у Јесеницама, Бохињској Бистрици, Залогу, Руше код Марибора и по целој Межимшкој долини. Свуда је била примљена наша резолуција.

Организовањем збора доказао је »Женски Покрет« у Љубљани да је способан велике улоге, која му је додлази са феминистичким покретом у нашој земљи.

Загреб. — Из Загреба смо добили овај телеграфски извештај: Скупштина врло добро прошла. Дворана „Метропол-Кина“ посве посјећена. Говорили су: Мира Водвартка-Кочонда, професор Олга Шармић, Д-р Зденка Смрекар, Марија Кумичић и госпођа Мајер. Од радикалне странке г. Грба, од пучке г. Гргец, од социалистичке г. Фишер и г-ђа Берберовић. Друге се странке нису одазвале. Детаљнији извештај шаљемо. Резолуција примљена једногласно.

Вараждин. — На позив »Женског Покрета“ у Вараждину све женске организације одазвале су се да одрже заједничку манифестацију за женско право гласа. Дворану Градске Вијећнице дупке су напуниле жене, свих доба старости и свих сталежа. Било је и мушкараца, интелектуалаца и простијих људи. *Председница Женскога Покрета“, г-ђа Луција Персоли* отворила је скупштину растумачивши важност тога састанка. Г. професор Фрањо Галинац одржао је предавање о Утрецају жене у социалном и културном погледу, истакнувши наше највеће жене, од Цвијете Зузорић и Катарине Зрињске до данас. Цијело предавање одисало је толиком топлином да је очито најповољније дјеловало на слушатеље обојега спола. Предавач је био бурно »клациран. Затим је г-ца Луција Персоли говорила о неправедности многих закона, који тако тешко тангирају жену, нарочито они који се односе на жену а стварни су без ње па чак и противње. Истакла је напредне државе, а напосе Чехословачку, где је овај проблем учешћа жене у политичком животу, ријешен на добро колико жене толико и државе. Овим је држава добила велики плус, што се очитује на свима пољима, а навластито на велику важност права гласа за жене. Говор је праћен с највећим интересом, а сузе у очима најбедницих и најскромнијих наших сестара најбољи су свједок да им је из душе говорено. Затим је прочитана резолуција, која је са одушевљењем прихваћена. Учесници се разилажше у чврстој нади да ће се и у нас поћи стопама осталих напредних држава и исправити вјековна неправда наношена жени.

Сарајево. — Из Сарајева смо добили за сада само телеграфски извештај, који гласи: Збор преко очекивања успио. Резолуција од свих присутних са одушевљењем примљена.

Босански Брод. — У 4 часа поподне био је у клубу нашег Покрета збор за женско право гласа. Збор је био веома добро посећен, управо неочекивано, а био је присутан и лијеп број господе. Све жене без разлике сталежа—домаћице, трговкиње, чиновнице и раднице — одушевљено су поздравиле говоре и једногласно примиле резолуцију. Збор је *отворила председница „Женскога Покрета“, госпођа Анка Поїовић,* са кратким говором о значењу збора. Она је збор и предсједала. Затим је *гоеподица Ивана Ивановић,* секретар Ж. П., одржала веома опширан и лијеп говор о раду жене код нас и на страни, о њеној борби и резултатима за напредак човечанства, о потреби политичке равноправности жене са мушкарцем. Неколико мушкараца узело је ријеч, неки са одобравањем а неки против права гласа. Противници женске политике слободе нису наишли на одобравање жена. Затим је примљена резолуција једногласно. Тиме је ова прва наша манифестација завршена са надом да ће наша заједничка борба донети позитивне резултате.

Сплит. — Наш збор је био у кину »Караман“ у 11 часова до подне. Дворана је била препуна. Попто је био про вири манифестациони збор жена у нашој вароши, владало је за њега веома велико интересовање. Збор је био велика и сјајна манифестација грађанске свести жене и јак апел Народној Скупштини да задовољи наше захтеве После отварања збора говорили су Др. Тресић-Павичић, наш бивши посланик у Вашингтону, адвокат Др. Булић и госпођа Јованка Шилак из Сарајева.

Крагујевац. — Одмах после збора у Крагујевцу добили смо следећи телеграфски извештај: У препуној сали женског и мушког света у највећем реду одржан је збор Женског Покрета. Резолуција примљена једногласно. Овоме извештају додајемо још то да је поред говорница и говорника из Крагујевца говорила и *г-ђица Јелена Пешировић, уједна чланица Женског Покрета из Београда.*

Бели Манастир (Барања). — Иницијативом госпође Бранке Рутке основан је био пре кратког времена у лепоме барањском селу, Бели Манастир, „Женски Покрет“, који је одмах почео са врло успешним радом за заједничке циљеве свих Женских Покрета, и није заостао ни у нашој заједничкој манифестацији за женско право гласа. У том малом селу била је у недељу, 9 октобра, врло лепа манифестација жена. На збор је дошла потпредседница Женскога Покрета из Београда, госпођа Милица Дедиер. У 3 часа по подне отворила је збор у сали грађанске читаонице *председница „Женског Покрета“ у Белом Манастиру, госпођа Бранка Рутка.* Затим је говорила великом броју скупљених жена *госпођа Дедиер,* која је изложила рад жене као мајке и васпитачице будућих поколења пре и после рата, као и све неправде које још јој закон наноси. Нарочито је подвукла да жена, тражећи право гласа, не мисли стрмоглавце да упадне у партијске размирице наших политичара, него да се бори за боље животне услове нашега народа. Као што среће сваког дома зависи од доброг споразума жене и мужа, оца и мајке, тако исто и среће једног народа данас у ново доба зависи само од заједничког рада и равноправности сваке жене и мушкарца. Говор г-ђе Дедиер био је поздрављен са одушевљењем и резолуција је примљена једногласно. Затим је узео реч *г. Клајн,* жупник, и врло лепим речима на немачком језику поново изложио целокупан говор г-ђе Дедиер, апелујући на све жене да се придруже сестрама, окупљеним око Женских Покрета и да траже заштиту својих права, која је жени Велики Учитељ, Христос, у својој науци признао, а законодавци још оспоравају.

Дубровник. — И ако у Дубровнику немамо Женског Покрета, ипак су се организоване жене у Дубровнику придружиле нашој манифестацији. Од »Женске Задруге« у Дубровнику примили смо овај телеграм: Солидаришемо се са вама у борби за женска права. Поздрав Дубровчанки нас је још нарочито развесе-

лио, јер доказује да су жене у свима крајевима наше земље постале све сне и да хоће заједнички са нама да се боре.

—

Организоване, свесне жене казале су своју реч, одважно, озбиљно и достојанствено. Пуне идеализма и искрених жеља да раде за добро свих, очекују од владе и парламента да уваже њихове захтеве.

—

Резолуција, примљена на свима зборовима 9 октобра гласи:

Жене сакупљене на збору, на дан 9 октобра, траже на основу чл. 70 Устава опште и једнако, активно и пасивно, право гласа за Народну Скупштину и за сва самоуправна тела.

Осим балканских и романских држава све остале европске земље изједначиле су жене са мушкарцима у погледу политичких права, и у свима тим државама резултати женског учествовања у политичком животу одлични су. Последица политког из једначења била је та да се социална свест жене као грађанке високо подигла, јер се она осетила потпуно одговорном за добро народа и државе. У нашој земљи, у којој је на свима пољима јавног живота толико нужан интенсиван конструктиван рад, за који жена има неоспорно нарочите способности, сарадња великог дела нашега народа, који сачињавају жене, не само да је потребна, већ је неопходна, тим пре што се наша држава налази у стадију, у којем не сме да одбаци ни једног способног радника.

Наши политичари и државници увек представљају нашу земљу као демократску, а права начела демократије траже неминовно једнакост свих грађана без разлике пола и класа. С тога и у име демократских начела, чији смо ми привржници, захтевамо потпуно политичко изједначење са мушкарцима.

У својим друштвима су развиле жене велику делатност на свима социалним пословима. Та делатност би била још много већа да јенама могуће да тај преко потребан рад систематски развију и спроводе уз сарадњу целога народа, државе и самоуправних тела.

Тражимо од Народне Скупштине да у изборни закон унесе допуну, којом ће дати и женама право гласа, опште и једнако, активно и пасивно!

Поздравни говор

Председнице Нар. Жен. Савеза на Скупштини у Суботици.

Драге сестре Суботичанке,

Из свију крајева наше миле отаџбине дошле су к вама ваше сестре да у вашем сестринском загрљају, после Београда, Загреба, Љубљане, Сплита, Скопља, Сарајева и Бледа, манифестују идеју о духовном јединству свих жена наше троимене Краљевине.

Ви које на северу тако дивно чувате нашу народну мисао, примилце сте нас у ваш сестрински загрљај на начин који је само вама својствен; награда нека вам буду лепи утисци, које ће о вашем ненадмашном гостољубљу понети својим крајевима наше делегаткиње.

Господе и Господо,

Посета Леди Абердин и поверење онако једнодушно изјављено Управи Народног Женског Савеза прошле године на Бледу, били су наш подстрек и дали нам храбрости да пређазимо преко свих тешкоћа, које су нам стајале на путу, и да радимо на извођењу свога лепог и великог програма, чија је девиза: „Чините другима оно што желите да се вама чини.“

Скоро 10 година постоји Савез свих Женских Удружења на целоме свету, у који су ушле жене свих раса, свих религија, где је свака радила за свој идеал и где је свака имала у свим приликама своја живота за циљ: практичну примену тога златног правила.

Главни циљ Интернационалног Женског Савеза јесте: зближавање његовних чланова, које доводи до узајамног споразумевања и поверења између свих жена, које раде за добро човечанства.

Оне се скупљају и претресају питања, која се тичу појединаца, породице, друштва и државе, искључујући при том сва политичка и религијска питања, која би могла да доведу до несугласице

1899 г. Интернационални Савез једнодушно је усвојио принцип одржавања мира. Очевидна је истина да постепено остваривање мирољубивих идеја, које ће донети безбрижна добра народима, као и човечанству, треба да се запише у највеће заслуге жена. Нежније, човечније, разумевајући своју улогу која им је одређена у будућности, оне разумеју боље сиђушност посебних интереса пред једним великим светским миром.

Схватајући огромну вредност жена у овом питању, велики пријатељи и нашега народа Вилсон удостојио је велике части делегате Интернационалног Женског Савеза примајући једино њих 1919 године свечано у потпуној седници.

После апела упућеног женама целога света сви су се Народни Савези солидарисали у одлуци да заштите будуће генерације од страхота, које људски ум не може да замисли.

И данас један од најсталнијих ступова Друштва Народа јесте Интернационални Женски Савез, који је у једном изванредном положају, јер може да развије идеју споразума између народа, утичући преко својих чланова на породице свију земаља. Иницијативом Интернационалног Женског Савеза створена је у Друштву Народа и комисија за хигиену, која је до сада дала сјајних резултата. Сем тога, што је зближила научаке из целога света и тиме допринела својој главној идеји, она је успела да заустави и да ублажи многе тешке болести, које су сатирале човечанство.

Преко својих комисија: за једнак морал и сузбијање трговине белим робљем, за законе и легалан положај жена, за право гласа, за штампу, за заштиту омладине, за васпитање, за заштиту исељеника и њихових порођица и за ђржављанство удате жене, којима председавају најбољи капацитети међу женама целога света, Интернационални Женски Савез је добио је у Свету углед раван највећим светским организацијама. С поносом можемо да споменемо, да је Интернационални Женски Савез 36 година радио на принципу потпуног изједначења великог Савеза са малим, дајући им подједнак број гласова при решавању, када је Друштво Народа тај његов систем изједначења малих народа са великим усвојило.

И наше жене осетиши потребу да се придружје тој великој акцији жена целога света, стварају у Србији Народни Женски Савез по угледу националних Савеза осталих држава, под првом председницом покојном Савком Суботић. После уједињења, плаћеног прескупим жртвама, ојачан је Народни Женски Савез Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца приступом осталих удружења из свих покрајина, под председништвом покојне Даинице Христић, која је чинила велике напоре за то.

Прикупљање свих друштава српских, хрватских и словеначких у почетку није био лак посао. Тој нашој највећој организацији, коју смо желели да чувамо и негујемо као најлепши цвет, који је поникао из крви наше браће и синова недостајало је нешто. Том лепом цвету надостајали су листићи, најјача хрватска и словеначка друштва, и ми смо сви то дубоко осећали. Сва савесна удружења чувала су тај цветак. Сестринском нежном руком, која је уливала поверења, ми смо га неговале. Нашом искреном душом ми смо му давали даха. И, најзад, сви његови листићи су се бујно развили, јер су нам у Савезу сва хрватска и словеначка друштва и данас се боје тога цвета сливају у најлепше хармоничне тонове, које оцртавају симболично израз наше народне мисли. И ми жене, будне чуварице наше државне снаге, видесмо у присаједињењу свих друштава пут ка нашем духовном уједињењу, који ће донети срећнији живот нашој деци. Задахнуте идејом правде, правичности и несебичности, ми смо се, жене и мајке, из свих покрајина наше велике домовине сложиле и жртвујући посебне интересе општима показујемо пут нашој браћи и синовима. „У слози је спас,“ то су речи, које нам долазе из крви оних жртава, од који је последњи био покојни генерал Ковачевић, коме и са овога места кликнимо: Слава му! Снага, слога толико је моћна да ће она угушити прасак свих паклених машина.

Користећи се изванредним углом, који је наш Народни Женски Савез задобио у иностранству, он га је употребио да 54 Национална Савеза обавести о страховитој погибији наших синова у нашој ослобођеној домовини, у којој је свака стопа и превише заливена крвљу.

Чврсто држећи у рукама заставу Народног Женског Савеза на којој је записано: „Чините другоме оно што желите и вама да се чини“, пре ко свих тешкоћа, ми смо вам је изнели неокаљану и са нестрпљењем очекивали смо овај дан да вам је предмо. Морам да истакнем у целом овом периоду једнодушност Управе у свакој прилици за то у име своје, у име потпредседнице г-ђе Миле Симић, коју је дуга болест омела да данас буде међу нама, у име целе Управе драгим потпредседницама г-ђи Злати Ковачевић и г-ци Фрање Таучар, председници канцеларије сарајевске г-ђи Чубриловић, као и свима управним члановима, изјављујем за хвалност.

Са дубоким жаљењем спомињем смрт управне чланице Јелене Охмучевић Бизаро, као и чланице првога Управног Одбора Зофке Кведер Дметровић

Поздрављајући вас све, драге сапоће делегати, које сте учиниле велике жртве остављајући своје домове и које се нисте застрашиле данашњом ни тешкоћама на путу, ја вас позивам да са овога скупа поздравимо Њено Величанство Краљицу Марију и изразимо нашу лоданичку оданост; да поздравимо председницу Интернационалног Женског Савеза Леди Абердин, која увек са највећим интересовањем прати рад нашег Савеза. У име свих делегата захваљујем Г.Г. Министрима Просвете и Трговине који су ценећи рад наших жена и бригу око васпитања деце на наш скуп послали своје изасланике. И, најзад, пошљимо наше сестринске поздраве нашим драгим сестрама у Истри, Горици, Корушкој, и Нотранској Долини, које се можда са сузом у оку сећају данашњег нашег састанка.

Београд. Лепосава Петковић.

Школско васпитање женске омладине[1])

(Становиште „Женског Покрета“ у Сарајеву поводом редукције средњих школа).

Женски Покрет дубоко је заинтересован питањем васпитања подмлатка, специално девојчица, јер му је „просвећивање жене“ једнако важна задаћа као и „заштита њених права“. То питање постаје актуелно, јер се у неке средње школе уводи numerus clausus (н. пр. у препарандије), неке примају само мушкарце (н. пр. средња техничка школа у Сарајеву), а неке се укидају.

Поред теоријски обавезне основне наставе ми у Босни и Херцеговине и у Јужној Србији имамо 81% аналфабета, од тога 3/4 жена. Кажемо теоријски обавезне наставе, јер видимо да је и по градовима, а по готово по селима баш тих најзаосталијих крајева у погледу писмености — основна настава фактично необавезна за дјевојчице.

Приватна иницијатива за сузбијање аналфабетизма имала је мало добрих резултата. Чак и друштво »Просвјета«, солидно организовано, реномирано и располажући са довољно средстава, после 25 година рада у вијека да се „аналфабетизам“ у народу не може искоренити течајевима за неписмене. Сав овај покрет преставља једну пролазну фазу у борби против неписмености, он је само да тако кажемо, прва помоћ. Аналфабетизма у народу може једино сузбити и коначно уништити основна школа„. (Алманах 25 год. рада Просвјете, стр. 77).

Средња настава, која располаже гимназијама, препарандијама и веома малим бројем стручних, занатских и пољопривредних школа, данас полази са становишта да се средњешколско образовање мора дати само оним«, који ће са том спремом заправо вати, то је чиновницима. Апсолутно се не може оправдати становиште да је ради „хиперпродукције интелигенције“ потребно тако енергично ограничавати број средњих школа. Ниједна културна држава не може озбиљно говорити о хиперпродукцији интелигенције (ако се под тим изразом не разумевају опет само чиновници) —а најмање ми, који имамо 81% аналфабета —а тргнимо у нашем јавном животу најзише од стварног незнања и душевне примитивности.

Ко може људима да пружи знање него школа? Па ако ми заиста тримо од такве недовољне сиреме, а на жалост не може бити сумње у то како можемо поднијети без протеста решење финансијског закона, чл. 138 за год. 1927-28, према којем у цијелој држави сме да буде 80 пуних гимназија, а преосталих 36 имају се свести на непотпуне четвороразредне гимназије. Без обзира на пријашње одобрење Министарства Просвјете сад се на тај начин укидају вишеразредне гимназије у местима, где је гимназијска зграда тек свршена (Чачак) Нећемо улазити у детаље, какву ће економску штету оно нанијети родитељима, који ће децу већ сместили по гимназијама, које треба сад да се укину, него прелазимо на други интересантни пасус објашњења г. министра Просвете, где се каже: »Сваки онај који буде предиџирао да извјесне гимназије остану, тај нека нађе компензацију, која би гимназија требала да буде укинута место ње. Само се такви предлози могу узети у обзир и дискуговати, јер се број од 80 не сме прећи «

Не знам ко би код нас могао тврдити да је ма где средња школа непотребна Изгледа да ће се дозволити да и у овом питању одлучују партијски интереси без обзира на стварне потребе народа. Да су стварне потребе народа у опште игнорисане при доношењу овог решења видимо по томе, што је сасвим произвољно донесена одлука: 80 великих, 36 четвороразредних гимназија — без обзира на просветно стање и просветну потребу народа. И ако ми потпуно признајемо и опр»вдавамо разлоге државне штеђње, мислимо да ипак штеђња не може бити једина могив при одређивању броја гимназија, поготово кад се на место њих не стављају народу на расположење дуге — можда — савременије и практичније школе: трговачке, занатске, пољопривредне и т. д. На чак кад би и гих довољно било, да ли се сме ограничити тежња људи за чисто хума

[1]) Чланак г-ђе Живановић написан је пре појављења наредбе Мин. Просвете за редукцију гимназије у овој години. Због принциписког погледа на женско средњошколско образовање, ми овај чланак доносимо у целости. Уредништво.

нистичким образовањем? Зар сме хуманистичко образовање постати монопол чиновника?

Док најкултурније земље отварају све већи број установа сличних нашим »народним универзитетима« да би свима без разлике дали могућности да макар и касно ипак окусе плодове људског знања — ми затварамо и оне школе, које имамо. Или зар није знање благо свих људи, а зар не треба — нарочито гимназије да васпитају више људи, и осим бирократије? И док се овако укидају гимназије а не отварају њима еквивалентне друге средње школе, док се у препарандије прима само numerus clausus, све у знаку штедње, дотле се државни буџет оптерећује са четири универзитета са многобројним факултетима!

Не као феминистикње, него као дубоко заинтересовани грађани, ми водимо бригу о свему, што се тиче напредовања наше заједнице. Ми видимо да просвета у нас полако напредује, а живот ставља све веће захтјеве. Непросвећен народ као и сваки појединац не може да издржи борбу, и зато ми у првом реду захтевамо да се општој просвети посвети више пажње: подижући основну наставу и допуњујући средњешколску.

Али, пошто смо ми дубоко убеђене да су први услов за добре законодавце и за свесне извршиоце закона васпитане и културне мајке, ми се нарочито морамо да заустављамо на васпитању женског подмлатка, и у том погледу морамо да поставимо принцип: док не створимо нарочите, савремене женске средње школе, ми девојке морамо примати у све наставне заводе који постоје, водећи рачуна само о њиховом индивидуалном васпитању без обзира на који ће начин оне стечено знање искористити.

И ако ми нипошто нећемо да разним звањима одвојимо жену од породице и куће, ми не смемо ни дозволити да се образованој жена стављају ма какве запреке и границе у интересу општег добра. Јер се последице незнања жене и мајке болно осећају на друштвеном организму у биолошком и социолошком смислу. Уосталом, ми знамо да и сами родитељи не желе као крајњи циљ да им се кћери дефинитивно посвете каквом звању ван куће, него видећи да им не могу оставити каквог материјала, а брак данас у економском смислу не гарантује сигурну егзистенцију, они у првом реду хоће да осигурају кћери да у случају удаје — према потреби, могу у интересу своје фамилије и зарађивати.

И ако заиста запослење жена по разним уредима, државним и приватним, изазива конкуренцију, та се конкуренција не може нити сме укинути на тај начин, да се девојкама ограничи могућност образовања. Ова врста конкуренције чију опасност и ми признајемо, последица је економских прилика. Док се оне не уреде, биће жена присиљена да за рађује ван куће, јер се само то награђује у новцу. Економске прилике опет моћи ће се уредити тек онда кад и жене, које чине половину народа, са одређеним својим животом потребама и захтјевима буду толико образоване да могу активно учествовати у националној економији.

Они који доносе одлуку о затварању средњих школа, који ограничавају број дјевојчица у извјесним заводима, који дјевојчице из других школа уопште искључују, полазе, како смо прије рекли, са становишта да такве школе служе васпитању чиновника, а не људи, и пошто жене не сачињавају грђ чиновника, разумљиво је да се за њихово образовање мало ко брине.

Али, они који су најодговорнији за душевно и телесно здравље будућих поколења, који најконкретније приказују утицај живота на индивидуе и на потомство то су несумњиво биолози и хигиеничари, они тврде да је „у еволуцији човечанства мајка најодлучнији фактор и као таква треба најнажњивије неге“. (H. Sellheim). То значи да није довољно од жене створити физичко савршену мајку, него, пошто се душевни квалитети наслеђују као и телесни, треба јој дати према њезиним индивидуалним способностима највише савремено образовање, како би жена у еволуцији човјечанства и у душевном смислу одговарала свом задатку.

Дуго је времена требало док је се стекло уверење да је жена уопште способна за средњешколско и универзитетско образовање. Али, чим је то признато, учињена је погрешка, коју су саме жене донекле скривиле. Пошто су успеле да савладају и највише доктрине, прокламовале су да су једнаке мушкарцима и сматрале су за особиту част, кад им је неко признао »мушку памет«. Ово је схватање имало доцније последица нарочито за женску наставу. Од почетка основне до краја средњешколске на ставе код дјевојчица се потпуно занемарује природни позив жене, њезине функционалне и психичке особине, факат који ће имати несумњиво лоших последица за душевно и телесно здравље појединца и потомства.

Апстрахирајући сада, како утиче на дјецу обојег пола послеподневна настава, претрпаност просторија, нехигиенске школске зграде, недовољни одмори, недовољно кретање и т. д. недостатци од којих наша дјеца, мушка и женска веома пате — треба нарочито да нагласимо, да дјевојчице баш у доба средњешколске наставе проживљавају најделикатније доба сваког живота. Н. Sellheim, биолог и специалиста гинеколог, каже: „Пубертет доноси код дјевојчица много дубље промјене у цијелом тјелу и у његовим појединим органима него код дјечака. Врло лабилно стварање крви, лако оболевање од инфекциозних болести, којима мушко дете у тим годинама лако избјегне, чине од прекомјерности у то доба пробу животног капицитета.“

Немачка је подузела врло енергичне мјере за женско васпитање. Ту су отворене нарочите женске средње школе, које су, водећи рачуна о женским психичким и тјелесним особинама, дале девојкама спрему за универзитет, за друге високе школе и, што је најважније, васпитале их да као мајке заиста буду живи носиоци идеје даљег унапређивања човјечанства“ (H. Sellheim). Поред ових школа у свим нарочим земљама отварају се више т. зв. савјетовалишта за одређивање позива, које свако тују деци за које су звања њихов интелект и њихово тело способни. Ми свега тога још немамо; шта више знамо да ни за дуги низ година тога нећемо имати.

Незнање је душевна неоштроност, исто као што је болест тјелесна неоштроност. То вреди појединаца за жене као и за мушкарце. Конкретно ми желимо: *док се не ошторе специалне средње школе за женску дјецу, да се не ће ићи у догледу њихове основне и средњешколске наставе никаква ограничења,* и да се засад обрати бар већа пажња хигиенским приликама у школи.

Сарајево. **Др. Маша Живановић.**

Зашто право гласа?

Формирање општина у Босни и Херцеговини, као и обећање владе да предложи парламенту нов општински закон, узбудило је интересовање не само код мушкараца него је и жена развила акцију да добије право гласа за општинске изборе. Ова појава није без темеља. Жена као просветни радник, као социално културни фактор ове државе опазила је многе грешке и негативне стране општег народног живота. Слаба култура наших широких маса отворила је широм врата свима невољама, које га тару и исцрпљују.

Туберкулоза цијели народну снагу, венеричне болести окужују читава села, алкохолизам довршава, што ово двоје не стигне. Алкохол се увукао у наша села као једна неминовна потреба, те упропашћује села и морално и материално. Карактеристично је то да најзаосталија места, као и најзаосталији елементи, највише погодују овим невољама.

Туберкулоза уберe годишње 50000 жртава у држави. На Босну и Херцеговину отпада 5000 и умре 29% католика, 34% православних и 44% муслимана. Венеричне болести највише харају где је претежно муслиманско елеменат. У Цазину најзитомијем муслиманском месту заражено је 12% од сифилиса.

Наша држава поред Румунске и Русије спада у земље Европе са највећим морталитетом, што значи нижу културу. Док у Данској морталитет износи 13.3%, у Шведској 13 7%, у нашој држави тај је број више него двоструки и пење се на 29 4%.

Ко је кривац за ове поразне цифре? У првом реду незнање, нарочито жене где писменост стоји на врло слабом нивоу. Код нас има 16.8% писмених мушкараца а тек 6.5% писмених жена. Најгоре је опет стала муслиманка где има 99.68% аналфабета.

И код такве статистике, и поред обавезне наставе и за мушку и за женску дјецу, мимоилази се овај закон — муслиманке не похађају школе ако нема женских одјелења, сеоске дјевојчице чувају стада да њихова браћа иду у школу јер ће они бити војници. А жена — темељ куће и породице, од које зависи срећа и мир домаћег огњишта, живи као и њена прабаба, гуши се у незнању, закопава своју дјецу и тјеши се, јер је тако суђено. Код оваквих изгледа једна најбогатија народног живота, где треба да се утроше још многе и многе снаге, интелигената, ограничује се полазак школа и уводи се у учитељске школе numerus clausus. Учитељица као једини интелигенат села позвана је у првом реду да лијечи ову народну болест, али не причама ех катедра, јер то су опет само приче, него да енергично дигне свој глас као противник постојећег стања, да ради и поправља.

Тражимо право гласа и да се удовољи принцип правде и да подигнемо жену, јер подижући жену — подижемо државу.

Сарајево Војислава Јанковић.

О јавној раденици.

У »Женском Покрету« од 15 септембра пише гђа Ј. Познанова врло стварно и топло о жени, јавној раденици. Јест, положај те невољнице је често врло тежак, а оне жене, које живе у срећним приликама не би нипошто смјеле равнодушне бити спрам своје сестре — патнице. Срећној не треба борбе и заштите, већ несрећној. Г-ђа Познанова вели да же на бољих кругова не позна биједу оне жене, већ можда тек са позорнице. На жалост, право каже. Да није тако, не би велики број жена стајао далеко од Женског Покрета, који се бави и покренуо у првом реду да заштити незаштићену. У жене је природена топлина осјећаја, а њезин дјекругу (у обитељи у управо предстинира да вида социалне ране. И што је природније, него да у својој срећи мисли на несрећне? И што је она сама срећница, треба да се тим више посвети несрећној сестри. Једном је једна од срећно удатих жена казала: „Па ја сам срећна, што ће мени Женски Покрет?“ Не могу вјеровати да је иста жена толико сљепчина. Већ види се: не разумијевање! Организације се стварају за заштиту угрожених, потчињених. Жена ће најбоље моћи схватити несрећу и потребу жене, и према томе и најлакше наћи лијека рани њеној. Социалне ране, неправде, могу се лијечити уредбама и законима. Њих досада стварају сами мушкарци без нас а за нас, а ето у највише случајева и проти нас! То је оно, што нас највише нагони да ступимо, како кажу наши мушкарци — у „поли тичку арену.“ Не ради политике сам ве, већ ради суделовања код стварања закона: како да се законом заштити мати, жена, дијете. Све то ће знати много боље жена него мушкарац. С тога коме је стало да се све социалне невоље радикалније изијече, нека се не противи равноправности жене. Она ће бити јака пот пора и најкомпетентнији фактор у том племенитом настојању.

Што се тиче назива јавне раденице, припомињем да је свакако у реду да се — не само јавне раденице, већ и свака зрелија дјевојка насловља са „госпођа“. Ако је тај наслов часнији, не зна; али ако га сме носити млада госпођа, до јуче можда још „кевица“, што га не ће сметати носити јавна раденица, која можда и сиједу косу плете радећи не само за себе, већ за људско друштво. Наше хрватске учитељице су већ пре неких петнаест година од прилике извојевале, да им је хрватска влада у Загребу одредила свакој без разлике наслов госпођа. Па у нас Хрвата тако већином условљују сваку зрелију жену, да се чудим да то код наших сестара Српкиња још уведено није. Надајмо се да ће то што скорије и у њих бити.

Варажђин. Лујиџа Персоли.

Школа Интернационалне Лиге Жена за Мир и Слободу.

Од 24 августа до 4 септембра одржала је Интернационална Лига Жена за Мир и Слободу своју летњу школу у Глану у близини Женеве. Сваке године одржава Лига нарочите школе да упозна своје чланове детаљније са којим важним питањем интернационалног живота. За те школе добија Лига увек најбоље стручне предаваче, тако да се догично питање осветли са свих страна. Предавања су увек са дебатама. За овогодишњу школу предложила је француска секција Лиге тему за расправу — Колониално питање. У овогодишњој школи је била и госпођа Милева Милојевић, председница Женског Покрета у Београду, и она нам је послала овај извештај:

На дневноме реду је било питање колонија — питање односа беле расе и раса у боји. Предавачи су били изврсни, предавања изванредно добро спремљена. Питање се посматрало објективно, доказивало се пречизном егзактношћу. Међу предавачима је било уроженика свих боја и они задивљују својом високом спремом и културом.

Врло велики утисак је на мене учинила својим предавањем жена, Холанђанка, Madame Rolan-Host. Говорила је о колонијалном империализму Холандије. Она га смело осуђује. Од Францускиња упадају у очи великим познавањем питања и у исто доба скромношћу и чедношћу Мадаме Жув и гђа Мадлен Ролан, сестра чувеног француског романсиера Романа Ролана, највећег живог борца за мир — писца оне чувене књиге »Изнад гужве« написане за време рата у Швајцарској. У њој су изражене идеје противу рата. Мислим да он и данас још не сме да се врати у Француску Био је у Глану. Упознала сам га. Није узимао реч, болестан је, изгледа да је тубер кулозан. Али је све врло пратио своји ма необичним плавим очима: у моментима тужно-благим, у моментима проницљиво оштрим, што чини велику промену у изразима његова лица.

У резолуцији се од прилике вели ово: да се на овогодишњем течају Инт. Лиге жена за мир и слободу по исцрпном посматрању колониалног питања констатовало:

да не постоји инферіорна раса, да су све расе једнаке;

да народи жуте, црне и др. раса имају своју културу и способност за самостално развијање;

да је колонизирање тих земаља пред нешто материалне културе: железнице, добрих путева, зграда, нешто школа (чиме се у осталом врло мало служе уроженици) донело и зависност тамошњих народа, застој у развијању њихове народне културе и уметности и занаата и осиромашење. (Јер способници а својом владом потпомогнути Европејци црпу сва природна блага колонизираних земаља).

Зато, осуђујући колонизирање у опште и економски империализам, који се и ван колонија шири (као на пр. у Кини), сматрајући да је био и

да ће бити узрок ратовима тражи Лига: потпуну слободу народа у колонијама, нарочито одмах оних на роде који ту слободу траже.

За »peuplade«, полународ-уроћеника чији друштвени живот још није довољно развијен, који још не представљају народ, који не могу са тим да живе, тражи Лига да се културна удеси према њиховом животу и њиховим потребама; да им се допусти слобода, да се укине принудни рад (travail forcé) који до данас још увек тамо траје некад три, некад шест месеци, а некад и годину дана. То је рад за који они нису плаћени, а који је за државу или за нека друга ин дустријска предузећа, привилегисана од стране државе све у циљу — бајаги — економског напретка и развијања.

Такође тражи Лига да се хигиенским приликама обрати највећа пажња. (Д р Швајцер, Швајцарац-Немац који је изабран да међу Индијанцима у назадаченијим и најнездравијим крајевима искористи своју слободну лекарску професију, сам је заједно са уроћеницима био зидар и подигао себи кућу где је прегледао болеснике, а после подигао и болницу, где далеко од државе и њене помоћи, ослањајући се на снагу самог уроћеника и његове земље, показао је којим би путем требала сама колонизаторска влада да иде, кад би јој били у циљу интереси самог народа тамо. Тај Д-р Швајцер је у своме предавању са пројекцијама представио живот уроћеника, почетак свога рада тамо, своје напоре и свој успех.)

Посматрајући рад Лиге у овој школи, каже г-ђа Милојевић на крају свога писма, дошла сам до закључка да је потреба једне секције Лиге код нас без сумње велика. Последњих дана трајања школе дошла је у Глан и Немица Хајман, која ми се од свију најбише допала. Пропутовала је нашу земљу. Она верује да ће наша и немачка жена учинити највише за мир

Право гласа.

Цео свет корача над вулканом, споља прете опасности, интернационалне свађе и разни конфликти у криљу појединих држава. Да ли је томе крив мушкарац, који управља судбином целога света, или су криве саме тешкоће, које му сметају у политичком раду? Ма шта да је узрок, жена има не само право, већ јој и дужности налажу да се свесно лати посла на социалном и политичком пољу, јер се данас иде погрешним и безизлазним путевима. Стари политички систем нема ни моралне ни социалне вредности. У модерној је демократији правда само за оне, од којих она и зависи. Да би смо имали права борити се против неправде, морамо имати право гласа. Еманципација жена ће тек тога дана победити, када буде глас жена могао да одлучује о националној и интернационалној равноправности. Пошто је жена то увидела, она ради свом енергијом да се донесу закони, који ће јој осигурати сарадњу и на политичком пољу.

И ако успеси у свима земљама нису још задовољавајући, ипак можемо констатовати видан напредак у схватању мушкараца, и то благодарећи пропаганди, коју су жене развиле. Са свих страна се симпатично гледа на деловање напредних жена: И као што видимо, њени захтеви се не оспоравају. То је велика реч! Осећамо да жена, која је такође разумно биће, задобија све више важности у очима мушкараца. Ова се појава опажа свуда.

Досадашњи закони нам доказују најбоље да су поникли из мозга мушкараца, и у њима видимо непријатељство противу жене, па чак и презрење.

Удате жене се третирају као да су чланови неког подјармљеног народа. Њима се забрањују права, која се сваком мушкарцу дају. Док су супружници сложни, то им не смета, али чим наступи конфликт, жена убрзо увиђа да јој је законодавац силно запостависо.

Као супруга и мати, васпитач будућег грађанства, жена стоји пред законом равна лудима, малолетнима и злочинцима. И док други декласирани знају да после ослобођења или враћене части ступају поново у ред равноправних грађана, дотле жена то успева тек после смрти свога мужа. — Лепа утеха, личност може да се сдасе тек после смрти »љубљеног« супруга!

Не помаже револт жена ни праведних мушкараца против извесних закона, ми још морамо чекати док се они не измене. Дугогодишња борба и пропаганда, није донела очекивану правду.

Наша жена пре свега треба да ради на томе, да дође до права гласа. Жена која заузима социални положај, треба да има право гласа и право надзора у интересу тога положаја. Право гласа је само онда факт, када не будемо више видели неједнакост полова пред законом.

Где постоје једнаке вредности — тамо мора бити и равноправности. Право гласа данас одлучује способност, а не пол.

Само право гласа за жене моћи ће спасти нашу расу од алкохола, сифилиса и туберкулозе.

У једној вароши државе Wyoming (Америка) чинио је алкохол невероватне несреће, дуго се већало како да се одбране тога зла. У добри час изабрали су за градоначелника жену, која је одмах укинула точење алкохола и позатварали све гостионице. Она се није бојала претњи сталних пијаница и посеника затворених локала. После неколико месеци духови су се умирили, и град се опростио пијаница.

Ствар је проста, али мушкарцу, антипатична. Против алкохола само жена уме да употреби проста средства. Оваква изненађења би видео и наш Парламенат са уласком жена.

Панчево. *Ј. Поznанова.*

Белешке.

Конгрес правника. — 22, 23 и 24 прошлог месеца одржан је у Сарајеву трећи конгрес правника. Поред осталих питања, на конгресу се овом приликом дискутовало и о правном положају удате жене по ком је питању конгрес донео следећу резолуцију:

1. Приватно правни положај жене у брачно имовинском и наследном праву треба уредити на основи равноправности.

2. Ступањем у брак не ограничава се правна и пословна способност жена ни у чему. Удата жена располаже својом имовином независно од мужа.

3. Удови треба дати избор између права на наследство и права на издржавање за време удовичког стања.

4. Преживели брачни друг треба да има свакако из посмртног имања нужно издржавање које му недостаје.

Из ове резолуције се види да је најкомпетентнији форум за давање мишљења о правним питањима, као што је конгрес правника, наставио и ове године да иде путем којим је кренуо 1925 године у погледу правног положаја жене. Приликом изједначења законодавства у земљи, најпоузданија траса нашем законодавцу је обележена, на њему је да њоме и пође.

Испит у домаћинској школи у Слепану. — 2 ов. месеца у присуству инспектора Министарства Просвете, г. Ј. Поповића, одржан је испит у школи за домаћице у селу Слепаку код Крагујевца.

Обилан програм које су ученице имале да прођу за непуних пет месеци, о хигијени, домаћинству и кувању, завршен је, захваљујући труду наставнице, са сјајним резултатима.

Деца су одговарала трезвено, са потпуним разумевањем предмета.

По свршеном испиту г. Ј. Поповић се захвалио Женском Покрету на оснивању ових тако потребних школа, и г-ци Ст. Јовановић, управитељици ове школе, на свесрдном заузимању и пожртвовању. Затим је присутнима приређен ручак који су спремиле ученице.

Међу гостима су били: велики жупан из Крагујевца са госпођом, председник општине крагујевачке са госпођом, ђенерал Терзибашић са госпођом, председница Кола Српских Сестара из Крагујевца, изасланица Женског Покрета из Београда, председница Женског Покрета, са свима управним чланицама, из Крагујевца, родитељи ученица, мештани и т. д.

Седамдесетогодишњица Анките Аудспург. — Анита Аудспург је прва жена доктор права у Немачкој. Од ране младости је била у првим редовима немачких феминисткиња, а после рата је међу најактивијима у немачкој секцији Интернационалне Лиге за Мир и Слободу, чији је духовни вођа. После рата је почела издавати месечни часопис „Die Frau im Staate“, који је под њеним уредништвом најуспешнији борац за праву и слободу човечанства. Анита Аудспург је 22 септембра славила у Минхену седамдесетогодишњицу, срдачно поздрављена од њених многобројних пошговалаца из земље и иностранства.

Жене Професори на Универзитетима у Холандији. — Пре кратког времена била је именована на Универзитету у Амстердаму Др. Корнелија де Ланде за професора педиатрије. Она је трећа жена професор на холандским Универзитетима. Јована Вестердајк (Jovan Westerdyk) је професор биологије на Универзитету у Утрехту а г-ђа Темс (Tammes) је исто тако професор биологије на Универзитету у Гронингену.

Прва Енглескиња као полицијски лекар. — У Манчестру је била ових дана постављена прва жена за полицијског лекара, г-ђа Велс (Wells). Она ће пре свега имати посла у оним случајевима, где су у питању жене и деца. Поред тога јој је поверен и надзор над здравственим стањем притворених, као и надзор над поступањем са њима.

Америчке жене у дипломатској служби. — Две америчке жене г-ђа Петик Филд (Pattie Field) и Луџил Ачерсон (Lucil Atcherson) већ су годинама у дипломској струци. Прва је вицеконсул у Амстердаму, а друга је секретар посланства у Панами. Сада је и трећа Американка, г-ђа Флоранс Вили (Florence Willi), положила дипломатски испит, и ступила је у дипломатску службу. Тако видимо да жене полако улазе и у ту професију, која још врло упорно, у многим земљама, држи затворена врата за жене. Када ћемо у нашој земљи забележити прву жену дипломату?

Конгреси Народних Женских Савеза. — Од 1 до 5 октоора т. г. одржао је Немачки Народни Женски Савез свој конгрес, са следећим питањима на дневном реду: 1) Заштита Жене и Мајке у брачном животу; 2) Како ће жена по стићи да ојача свој утицај у политичком животу; 3) Женски занати; 4) Жена у немачком привредном животу. Народни Женски Савез Велике Британије одржао је конгрес од 10—14 октобра, са следећим дневним редом: изједначење политичких права жена и мушкараца; поступање са малолетним злочинцима; повишење казне за повреду морала малолетника; осни вање игралишта и спортских просторија за омладину; повишење ста рости за удају.

Индијска жена. — У скоро недостопним крајевима Јужне Америке, где мало кад закораче нога белог човека, живе индијанска племена још у миру и срећи. Код њих има жена прилично добар положај. Племе Бакарира има у породици заведено врло строгу поделу рада. Жени припадају лакши послови, а мушкарци имају једино да се брину за породицу. Сви иду сасвим голи без најмањег одела, али имају у пркос томе много више морала као што га имају много Европејци. Уопште се баве индијске жене највише са ручним радом и сликањем на кожи дивљих звери. Ти њихови радови су ванредно лепи и оригинални и жена дају једину зараду, врло скромну. Док су Индијанке мале, мушкарци им на све начине ласкају и високо их обожавају. Али кад се удају, жене постану сасвим без воље и слепо су одане своме мужу. Индијанка живи само за свога мужа, кити га, служи му и служи га без најмањег отпора. Она ради само домаће послове. Број ових Индијанаца, који се не навикну на обрађивање земље, иду из места у место и продају своје ручне радове. Међу индијанским девојкама налазе се праве лепотице, али после удаје њихове лепоте брзо нестаје. Велики број индијанака натрпано је по фабрикама, али тај рад их страшно брзо упропашћује и невероватно брзо изгубе своју снагу. За неколико година остаре, постану немоћне и просјачењем се одржавају у животу.

Рад деце у полуопривреди. — У Интернационалној ревији за децу објавила је госпођа М. Мулерт резултате анкете из године 1922 о томе, колико је запослено деце у полуопривреди. Анкета је показала да је скоро једна четвртине све деце запослено у полуопривреди. Старост деце је обично 10 година, кад ступе у тај рад, а радно време износи 6-11 часова дневно. Пошто су скоро у свима земљама услови за тако рани и тежак рад деце једнаки, тражи госпођа Мулерт да се то питање регулише интернационалним уговорима. Уговори би морали базирати на томе да похађање школе због рада деце не сметрпети, да треба одредити минимално време за одмор и максимум радног времена. Анкета је доказала да полуопривреда шкоди сама себи највише таквим претераним радом деце, јер им узима снагу и омрзне им брзо тај посао и зато је толики прилив сеоског живља у велике вароши и индустрији.

Жене полицијски чиновници у Немачкој. У Немачкој су по последњим извештајима жене као полицијски чиновници у Пруској, Хамбургу и Дрездену. У Пруској их има 30, а 24 их се спрема, у Хамбургу 6 и у Дрездену 6. Њихов задатак је у првоме реду да спречавају злочине на тај начин што се брину за женско становништво и да доведу жене, којима прети морална опасност у социалне институције. У Пруској је поверено вођење женској полицији госпођи Wiking, која има за собом успешан социалан рад, а која је такође и одлична организаторка

Дечја забавишта у Бечу. — Забавишта за децу у предшколско доба су веома јако средство за помоћ оним женама, које су преко дана на послу. Бечка општина, која тако систематски ради на решавању социалних питања, издржава 103 дечја забавишта, од којих већина је отворена од 6 часова у јутру до 6 часова по подне и која дају и храну.

Молимо све претплатнике-це који нису намирили претплату за друго полугође 1927 године (а нарочито за прво полугође) — да то учине одмах, и да том приликом нарочито обрате пажњу да своју адресу сасвим читко испишу.

Штампарија »МЛАДА СРБИЈА« Београд, Ускочка 6а. — Телефон 14-40